

בפירושו 'דאקנה' — פסול, [עכ"פ כשהזמן הכתוב בו אינו זמן כתיבת השטר], שהרי על ידי איחור הזמן הוא נותן אפשרות לגבות שלא כדין מהנכסים שנקנו קודם לאותו תאריך (ע' בסוגיא לעיל קנז).

שטרי מקח המאוחרים — פסולים, שמא נודמנו למוכר מעות לאחר המכירה ושב ולקח את מקחו מן הקונה, ועתה יטען הקונה בשקר שקנה שוב את המקח, ומסתייע מכח שטר זה שזמנו מאוחר מזמן קניית המוכר.

אם כתוב בשטר שהוא מאוחר — כשר, ששוב אין חשש שקר, וכנ"ל (פוסקים). וכן אם הודיעו למוכר שאחרו את השטר — כשר. ויש מי שאומר שאפילו בסתמא יש להניח שהודיעו והסכים (עפ"י ש"ך).

לכתחילה לעולם אין לכתוב בשטר זמן שאינו אמיתי, משום 'מחזי כשקרא' (קעב).

ב. שטר חוב שמוכח מתוכו שלא נכתב בתאריך המצוין בו, כגון שחל אותו תאריך בשבת או ביום הכפורים — כשר, שכל שיש ספק אם הוא שטר מוקדם ופסול או מאוחר וכשר — מעמידים אותו על חזקת כשרותו. ודוקא בשטר מקוים. ויש מי שאומר שיכול להשביעו שהוא כשר (ע' חו"מ מג, יד).

דף קעב

רצו. א. שטר שנכתב זמן מה לאחר עשיית המעשה הכתוב בו — איזה תאריך יש לכתוב בו, תאריך המעשה או תאריך חתימת השטר? כיצד הדין בשטרות הקנאה ובשטרות חוב?

ב. איזה מקום יש לכתוב בשטר — מקום עשיית המעשה או מקום עשיית השטר?

א. בשטרי הקנאה כותבים את תאריך הקנין, גם אם השטר נכתב לאחר מכן. ואם אין ידוע יום הקנין, יש לכתוב את יום חתימת השטר.

לדעת רוב הראשונים, כן הוא הדין אפילו במכירה באחריות — מפני שהשעבוד חל משעת הקנין ולא משעת כתיבת השטר, ואין חשש טירפה שלא כדין. ויש מי שחולק (עב"י חו"מ מג, מהתרומה).

בשטרי חוב שיש בהם אחריות נכסים [או בסתמא, למאן דאמר אחריות טעות סופר], ויש חשש טריפה מלקוחות שלא כדין, אין לכתוב אלא את היום שבו נחתם השטר, שאם יכתוב את יום ההלואה — הרי זה שטר מוקדם ופסול (רשב"ם ועוד, ודלא כר"ח).

וכן בגט אשה, אין לכתוב אלא את יום חתימת הגט, לא יום הכתיבה ולא יום ציווי הבעל לכתוב וליתן (אה"ע קכו, ובהגר"א).

ב. יש לכתוב בשטר את מקום חתימת השטר.

א. לדעת הרבה פוסקים מזכירים בו גם את מקום המעשה (ערשב"ם; סמ"ע מג סקל"ט ועוד).

ב. גם אם מקום החתימה ומקום המעשה סמוכים, ורגילים לבוא מהנה להנה, כותבים את מקום החתימה (עתוס').

רצז. מי שבידו שטר חוב של מאה, ומבקש שיכתבו לו תחתיו שני שטרות של חמשים, או להפך. וכן אם בא לפנינו ואומר שנפרע חציו, ורוצה שיחליפוהו לשטר אחד של חמשים — האם שומעים לטענות הללו?

המבקש להחליף שטר חוב של מאה שבידו לשני שטרות של חמשים, ולהפך — אין שומעים לו (אפילו ידענו שלא נפרע), לפי שיש בהחלפה זו כדי להרע לצד השני; אם משום שטוב לו ללווה שהשטר נפרע בחלקו, שהרי הוא 'שטר פגום' ולא נפרע אלא בשבועה, ולכך מעדיף שיישאר ביד המלווה שטר של מאה שחציו פרוע. וגם טובת המלווה בכך, שהישארות השטר הגדול בידו דוחקת את הלווה לסלק את חובו. וכן באופן ההפוך — אין משנים משטרות של חמשים לשטר אחד של מאה, מפני טובת הלווה והמלווה.

וכן אין כותבים שטר של חמשים במקום שטר המאה, משום חשש רמאות; שמא כבר נפרע כולו [ולא החזיר לו את השטר כי טען 'אבד', וכתב שובר], ועתה הוא בא לכתוב שטר של חמשים, כדי שיוכל לטעון שיש כאן הלואה חדשה [ובשובר נכתב פרעון של מאה, ויסברו שהיא הלואה אחרת].

רצצ. שני אחים שהניח להם אביהם מרחץ ובית הבד, ואחד מהם אין בידו האמצעים והיכולת להשתמש בהם — כיצד יעשו?

אם היו המרחץ ובית הבד עשויים להשכרה — יכול היורש העני שאין ביכלתו להשתמש בהם, לכופף את העשיר להשכירם. והשכר לאמצע.

א. כמו כן יכול להשכיר חלקו לאחר, ומשתמש בה השוכר עם האח העשיר (ראשונים).
ב. יש אומרים שהוא הדין אפילו אינם עשויים מתחילה לשכר, אלא שמוצאים עתה להשכירו (תוס'). ויש חולקים וסוברים שהכל תלוי בשימוש המקורי שהיה אצל האב (רמב"ן ועוד).
לא היו מיועדים להשכרה אלא לעצמו (או שאי אפשר להשיג שוכר, כנ"ל) — אין לעני זכות תביעה מן העשיר, ויכול העשיר להשתמש בהם תדיר, שאומר לעני: קח לך עבדים וירחצו, קח לך זיתים וכו'.
אם היתה לעני האפשרות לקנות את חלק העשיר, היה יכול לומר לו 'גוד או אגוד' (ע' לעיל ג').

לדעת כמה מהראשונים, יכול העני למכור או להשכיר חלקו. וכן יש סוברים שיכול לתבוע חלוקת ימים. ויש חולקים (ע' בעה"מ, מלחמת ה', מאירי; חו"מ קעא, ו ז').

רצט. **א.** שטר חוב שכתוב בו 'אני פלוני בן פלוני לויתי ממך' ללא ציון שם המלווה — מה דינו?
ב. גט אשה שאין כתוב בו זמן, מה דינו?

א. נחלקו הדעות האם שטר שכתוב בו 'לויתי ממך' ללא שם המלווה, יש לו תוקף, אם לאו — כי שמא זה המוציאא עתה אינו המלווה אלא נודמן לאיש אחר על ידי נפילה או בדרך אחרת (כן היא דעת אביי. לפרשב"ם רב הונא סבר שאין גובים בו. ולפתוס' רב הונא נסתפק בדבר). ומסקנת ההלכה כפי שפשט רבה, יש לשטר זה תוקף לכל המוציאא לגבות בו את החוב, ואין חוששים לנפילה. (ואפילו ידוע שלא הלוחו. עתוס'; חו"מ נ; סא, ט').

ב. שנינו (בגטין פו): גט שיש עליו עדים ואין בו זמן — פסול. ואם נישאת בו — הולד כשר. רבי אלעזר מכשיר אפילו ללא עדי חתימה וללא זמן, כל שנתנו לה בפני עדים, שלדעתו חתימת העדים וגם הזמן

בגט אינם אלא מפני תיקון העולם (כן כתב רשב"ם. ויש אומרים שלר"א גט ללא זמן פסול).
 אבא שאול אומר: אם כתוב בו 'גרשתיה היום' — כשר אפילו ללא ציון הזמן.
 א. מרשב"ם משמע שלאבא שאול אין כשר ללא 'היום' כי אין הוכחה שרוצה שיחול הגט משעת
 נתינתו. והתוס' חולקים וסוברים שאין צריך 'מהיום' אלא כשמתנה בגט 'אם ימות' או
 'כשימות' — שאז צריך להוכיח שמגרשה מעכשיו, אבל בלאו הכי אין צריך.
 ב. להלכה, גט שאין בו זמן לא תנשא בו. ואם נישאת — לא תצא אפילו אין לה בנים (אה"ע
 קכו, א). ואם כתב 'היום גרשתיה' — כשר כאילו נכתב הזמן (שם ז). ומשמע אפילו לא נכתב
 שום תאריך. ובשלטי הגבורים (פ"ב דגטין) כתב: דוקא כשנתברר על פי עדי מסירה שהיום
 זמנו. ולא משמע כן בפוסקים (בית שמואל סק"ג. עוד הקשה על הש"ג מהשוואת סוגיתנו לשטר שכתוב
 בו 'ממך' והרי אם צריך בירור בגט הכא נמי יצטרך המלוה בירור שהוא המלוה. ולא הבנתי הקושיא, הלא זו
 היא דחיית אביי, דלמא כר"א ס"ל דעדי מסירה כרתי. ואף אם לפי האמת 'ממך' כשר ללא בירור, היינו משום
 דלא חיישינן לנפילה, אבל י"ל שזמן בגט צריך בירור, ודחיית אביי עומדת למסקנא).

דף קעג

- ש. שני 'יוסף בן שמעון' הדריים בעיר אחת — מה דינם במקרים הבאים:
- א. אחד מהם הוציא שטר חוב על חברו.
 - ב. אדם אחר הוציא שטר חוב כנגד אחד מהם.
 - ג. אחד מהם הוציא שטר חוב על אחר.
 - ד. שניהם הוציאו שטר חוב על אחר, וביד אותו אדם נמצא שובר אחד המעיד שחובו ל'יוסף בן שמעון' פרוע.
- א. לסתם מתניתין, שני 'יוסף בן שמעון', אין אחד מהם יכול להוציא שטר חוב על חברו. הטעם מבואר
 בגמרא, שאעפ"י שאין חוששים שנפל מזה ומצאו חברו, שמה ביקש זה שיכתבו לו שטר כאילו הוא הלווה,
 וכאותה ששנינו כותבים שטר ללווה אעפ"י שאין מלוה עמו. וחזר והוציאו על חברו כאילו הוא המלוה.
 כיצד יעשו? — ישלשו (— יוסיפו שמות אבי אביהם). ואם היו משולשים — יכתבו סימן (כגון יוסף בן שמעון
 גויץ או לבן או גיחור, לזה מיוסף ב"ש שהוא ארוך או שחור. רשב"ם). היו שוים בסימניהם — יכתבו 'כהן'.
 היו שניהם כהנים או ישראלים — יכתבו דורות (— דור רביעי למעלה).
 בברייתא אחת שנינו שמוציאים שטר חוב זה על זה. ופרשו שאותו תנא סבר אין כותבים שטר ללווה עד
 שיהא המלוה עמו, ומסתמא שניהם היו נוכחים בכתבינו ולא הקפידו אהרדי, הלכך אין לחוש לרמאות.
- ב. המוציא שטר חוב על 'יוסף בן שמעון' ויש אדם נוסף באותו מקום שקרוי כן, ואין ידוע מתוך השטר מי
 הוא הלווה (וגם העדים אינם מזהים אותו. פוסקים) — אינו יכול לגבות בו, שדוחהו אצל חברו.
 לקחו שניהם נכס בשותפות או אחד מהם לקח מחברו, האם בעל חוב גובה אותו — נתבאר בבכורות מח.
- ג. דייקו ממשנתנו ששני 'יוסף בן שמעון' הדריים בעיר, יכול כל אחד מהם להוציא שטר על אחרים, ואין
 הלווה רשאי לדחותו לומר לא ממך לויתי אלא מחברך. ואילו בברייתא אמרו שאין מוציאים.
 ופרשו בגמרא מחלוקת התנאים; לדברי הכל אין חוששים לנפילה מיחיד, אלא נחלקו בשאלה האם אותיות
 נקנות במסירה, כי אז התופס בשטר קנה את החוב בקבלת השטר, או אין נקנות במסירה הלכך חוששים